

De Duarte-klimaatzaak: de rechtsstaat in gevaar

Juridische, politieke en economische kwesties van klimaatveranderingsgeschillen voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Report for the ECR Group,
European Parliament, Brussels

Dr. Lucas Bergkamp, J.D., LL.M.

Katinka M. Brouwer, J.D., LL.M.

Brussels, 20 May 2021

De Duarte-klimaatzaak: de rechtsstaat in gevaar

De zaak in het kort

In de Duarte-zaak beklagen zes Portugese minderjarigen zich bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) over het schenden van hun 'recht op leven en familielevens' door 33 landen die zich in hun ogen onvoldoende inspannen voor het klimaat.

Zij formuleren een aantal eisen, waaronder (1) een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, (2) drastische beperkingen op de export van fossiele brandstoffen, (3) drastische maatregelen om de uitstoot die gepaard gaat met de import van producten te compenseren en (4) maatregelen die internationaal opererende bedrijven moeten dwingen de uitstoot van hun gehele productieketen aan banden te leggen.

Op al deze gebieden moeten de emissies naar nul worden teruggebracht om de 'klimaatnoodtoestand' het hoofd te bieden. Op basis van een positieve uitspraak van het EHRM kunnen zij vervolgens op nationaal niveau verder procederen tegen landen die zich onvoldoende inspannen om deze doelen te behalen. De aangeklaagde landen zullen geen andere keus hebben dan te voldoen aan de uitspraak van het Hof, want beroep is niet mogelijk.

Enorme gevolgen voor economie en democratie

Het verdienvermogen van het hele economisch systeem staat op het spel, want de kosten voor bedrijven en landen om aan de eisen te voldoen zullen torenhoog zijn. De economie van veel landen zou door een dergelijke uitspraak op de knieën worden gedwongen, met alle gevolgen van dien.

Naast de moeilijk te overschatten economische gevolgen zijn de implicaties voor democratie en rechtsstaat ook gigantisch. Door een uitspraak in het voordeel van de klagers zal klimaatbeleid permanent onttrokken worden aan het reguliere proces van politieke besluitvorming, waar volksvertegenwoordigers en bestuurders belangen tegen elkaar kunnen afwegen, beleid kunnen beoordelen en zondig ook kunnen corrigeren en bijstellen.

Partijdig, vooringenomen en activistisch

Het lijkt er sterk op dat de Portugese minderjarigen, die in feite vooruitgeschoven pionnen zijn van klimaatactivistische organisaties, deze zaak gaan winnen. Op basis van meerdere handelingen en uitspraken hebben de rechters van het EHRM namelijk blijk gegeven van een bijzondere vooringenomenheid, die men gerust partijdig kan noemen.

- **Ten eerste** had deze aanklacht direct afgewezen moeten worden, omdat de nationale rechtsgang volledig is overgeslagen. Dit is normaliter een standaardvereiste voor een procedure bij het EHRM, maar deze zaak krijgt zelfs een bijzondere voorkeursbehandeling omdat er van 'urgentie' sprake zou zijn.
- **Ten tweede** heeft het EHRM op eigen initiatief de klacht van de minderjarige klagers uitgebreid met 'foltering'. Het voeren van 'onvoldoende klimaatbeleid' kan zich volgens het Hof blijkbaar lenen voor een gelijkstelling met marteling of onmenselijke behandeling.
- **Ten derde** hebben bij de zaak betrokken rechters al publiekelijk uitspraken gedaan over het 'niet te ontkennen bestaan van een klimaatnoodtoestand' die dringende actie vereist, en heeft de President van het Hof in een toespraak gerefereerd aan het EHRM als het 'Europees Hof voor Klimaatverandering'. Ook sprak hij bemoedigende woorden over de kans van slagen van 'klimaatrechtspraak', welke kunnen worden opgevat als een open uitnodiging aan klimaatactivisten om de hulp van het Hof in te schakelen bij hun streven hun gedroomde klimaatbeleid op te leggen aan Europa en de rest van de wereld.
- **Ten vierde** heeft het EHRM een uitvoerig onderbouwd verzoek om interventie van bezorgde Europarlementariërs verworpen zonder die beslissing te motiveren. Hetzelfde lot trof een groep met expertise op het gebied van constitutioneel recht, en een organisatie die kritisch is op klimaatbeleid en de wetenschappelijke basis daarvan. Wel werden interventies toegelaten van organisaties die overduidelijk op de hand zijn van de klagers in deze zaak.

Deze zaak past hiermee in een trend die al enige tijd aan de gang is, waarin de rechters van het EHRM zich bedienen van een politiek activisme dat een direct gevaar vormt voor de scheiding der machten. Een eerlijk proces is bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is niet gewaarborgd.

Mensenrechten als dekmantel

De Duarte-zaak illustreert hoe klimaatactivisten een bondgenoot hebben gevonden in partijdige rechters met wie zij een ideologische verwantschap delen. Onder de dekmantel van mensenrechten wordt klimaatbeleid gereduceerd worden tot een onomkeerbaar rechterlijk dictaat, waarop geen democratische controle mogelijk is. Rechterlijke instanties die beleid voorschrijven aan democratisch gekozen regeringen passen geen wetten toe, maar maken ze zelf. De betrokken rechters nemen zelfs geen enkele moeite hun vooringenomenheid te verbergen.

Conclusie

De rechtsstaat en de scheiding der machten dient te worden hersteld. Het is onaanvaardbaar dat een mensenrechtenverdrag misbruikt wordt door rechters om op een dwingende manier klimaatbeleid op te leggen aan Europese landen. Besluitvorming die in de politieke arena plaats behoort te hebben wordt gegijzeld, waardoor het hele democratische bestuursmodel ondergraven wordt en het vertrouwen van burgers in het bestuur wordt ondermijnd. Het EHRM is een partijdige instelling geworden waar actief politiek bedreven wordt, zonder dat het daar enig mandaat voor heeft. Laat het EHRM weer teruggaan naar de basis als beschermer van mensenrechten, niet als ondergraver van democratie, politiek en rechtsstaat.